

5. 9. 2018

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Stavění promlčecí lhůty při neplatném započtení pohledávek

V naší advokátní praxi jsme v nedávné době narazili na problematiku běhu a stavění promlčecích lhůt, který jsme vyřešili až s využitím odkazu na rozpor s dobrými mravy. Jelikož je aplikace korektivu dobrých mravů obvykle poslední záchranou před nespravedlností v situacích, kdy jiné právní normy nedávají uspokojivou odpověď (řešení), dovoluji si v tomto příspěvku načrtnout obrysy předmětného případu a naše myšlenkové úvahy při jeho řešení.

ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ VYCH & PARTNERS

Subjekt A zapůjčil subjektu B finanční obnos 2 mil. Kč. Následně Subjekt B uzavřel se subjektem A kupní smlouvu k bytové jednotce, kdy kupní cena činila taktéž 2 mil. Kč. Vlastnické právo bylo zakladováno. Subjekt A jednostranně započtl svoji pohledávku na vrácení zápůjčky proti pohledávce B na úhradu kupní ceny, kupní cena tedy nikdy nebyla zaplacená. Následně podal subjekt B žalobu na určení vlastnického práva k bytové jednotce, neboť kupní smlouva nezahrnovala převod podílu na společných částech nemovité věci. Soud rozhodnul o absolutní neplatnosti kupní smlouvy a určil, že subjekt B je vlastníkem bytové jednotky. Neplatnost kupní smlouvy v důsledku znamenala též neplatnost započtení, neboť pohledávka na úhradu kupní ceny byla neexistující.

Od okamžiku splatnosti pohledávky z titulu smlouvy o zápůjčce do okamžiku podání žaloby na určení vlastnického práva uplynuly 4 roky. Započtení proběhlo 1 rok po splatnosti pohledávky na vrácení zápůjčky. Po podání žaloby na určení vlastnického práva jsme zažalovali nárok na vrácení zápůjčky (již po uplynutí 3 leté promlčecí lhůty).

Subjekt B vznesl námitku promlčení. Problém vyvstal proto, že zatímco Subjektu B zanikla jeho pohledávka na úhradu kupní ceny spolu s prohlášením kupní smlouvy za neplatnou, pohledávka subjektu A v tom samém okamžiku „ožila“.

Naše první úvaha směřovala k tomu, zda může absolutně neplatné právní jednání způsobit stavění promlčecí lhůty. Právní teorie však učí, že neplatné právní jednání nemůže vyvolat žádné právní následky, tedy ani stavění promlčecích lhůt. K tomu viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 10. 2008, sp. zn. 30 Cdo 4635/2007: „*Neplatnost právního úkonu podle § 39 obč. zák. je neplatností absolutní, která působí ze zákona (ex lege) a od počátku (ex tunc), takže subjektivní občanská práva a občanskoprávní povinnosti z takového právního úkonu vůbec nevzniknou, přičemž není rozhodné, zda účastníci smlouvy o důvodu její neplatnosti věděli.*“

Dále se nabízela úvaha o aplikaci ustan. § 610 odst. 2 zák. č. [89/2012](#) Sb., Občanský zákoník, podle kterého: „*Jsou-li si strany povinny vrátit, co nabyly podle neplatné smlouvy nebo ze zrušeného*

závazku, přihlédne soud k námitce promlčení, jen pokud by promlčení mohla namítnout i druhá strana. To platí i v případě, že bylo plněno na základě zdánlivého právního jednání.“. Dotčené ustanovení dopadá typicky na situaci určení neplatnosti kupní smlouvy, kdy na jedné straně stojí nárok na vrácení kupní ceny (promlčitelná pohledávka) a na straně druhé vlastnické právo (nepromlčitelné). K tomu viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 01. 2003, sp. zn. 33 Odo 773/2002 (k obdobnému ustan. § 107 odst. 3 zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník): „Toto ustanovení míří pouze na případy synalagmatických závazků, kdy na jedné straně stojí právo, které se promlčuje, a na druhé straně právo nepromlčitelné, tedy především na případy, kdy oproti sobě stojí právo na vydání peněžitého plnění vůči vlastnickému právu. V dané věci stojí proti sobě dvě práva na peněžité plnění, tedy dvě promlčitelná práva.“. Předmětné ustanovení je vyjádřením záměru zákonodárce dát místo námitce promlčení jen v těch případech, kde je dáno i druhé straně, tedy kdy jsou hráčům poskytnuty rovné šance. V našem případě jsme však aplikaci předmětného ustanovení vyloučili z následujících důvodů. Dané ustanovení výslovně počítá s aplikací na neplatné smlouvy, zrušené závazky či zdánlivá právní jednání. Bohužel neplatné (jednostranné) právní jednání ve výčtu uvedeno není. Je otázkou, zda by bylo možné využít analogii. Ve vztahu k promlčení však i Ústavní soud zaujímá rigidnější postoj co do aplikace norem: „Ústavní soud současně považuje za nezbytné zdůraznit, že institut promlčení patří k těm zásadním a závažným institutům občanského práva hmotného, ale i právního řádu jako celku, že nelze do jeho výkladu zasahovat ať již extenzivně, či restriktivně aplikací dalších obecných institutů právního řádu, tj. i aplikací obecných zásad.“ (viz usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 04. 07. 2002, sp. zn. III. ÚS 21/02). Nutno poznamenat, že náleží je staršího data, kdy složení Ústavního soudu bylo jiné. Soudcem zpravodajem byl JUDr. Vladimír Jurka.

Nezbylo než se na institut promlčení podívat z většího odstupu. Obsažně se k funkci promlčení v právním řádu vyjádřil Ústavní soud ČR ve shora uvedeném usnesení. Promlčení má sloužit ke stimulaci k včasnému výkonu subjektivních práv, což současně zajišťuje právní jistotu povinných subjektů, to vše vedeno zásadou římského práva *vigilantibus iura skripta sunt*. Konkrétně Ústavní soud ČR uvedl: „...občanský zákoník zdůrazňuje i vlastní přičinění subjektů pro ochranu svých práv a požaduje, aby především ony samy sledovaly svá subjektivní práva a činily takové kroky, aby nedocházelo k jejich ohrožování a poškozování.“. V našem případě byly oba zainteresované subjekty bdělé svých práv a do podání žaloby na určení vlastnického práva též v dobré víře v platnost svých jednání. Právě aspekt dobré víry zde hraje důležitou roli. Subjekt A i subjekt B byli v dobré víře v zánik pohledávek započtením stejně jako v platnost kupní smlouvy (na jejímž podkladě provedl katastrální úřad zavkladování vlastnického práva). Na druhou stranu nemohla být dána dobrá víra subjektu B v promlčení jeho závazku vrátit výpůjčku.

Za této situace se nám jeví jako správnou cestou aplikace korektivu dobrých mravů, kdy základní mantinely formuloval Nejvyššího soudu ČR ve svém rozsudku ze dne 22. 08. 2002, sp. zn. 25 Cdo 1839/2000: „Uplatnění promlčecí námitky by se přičilo dobrým mravům jen v těch výjimečných případech, kdy by bylo výrazem zneužití tohoto práva na úkor účastníka, který marné uplynutí promlčecí doby nezavinil, a vůči němuž by za takové situace zánik nároku na plnění v důsledku uplynutí promlčecí doby byl nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil. Tyto okolnosti by přitom musely být naplněny v natolik výjimečné intenzitě, aby byl odůvodněn tak významný zásah do principu právní jistoty, jakým je odeprání práva uplatnit námitku promlčení.“.

Judikatorní odpověď na otázku promlčení jsme bohužel prozatím neobdrželi.

JUDr. Tomáš Pokorný,
advokát

[Advokátní kancelář Vych & Partners, s.r.o.](#)

Lazarská 11/6
120 00 Praha 2

Tel.: +420 222 517 466

Fax: +420 222 517 478

e-mail: office@ak-vych.cz

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)
- [Darování pro případ smrti nemovité věci zapsané v katastru nemovitostí a určení výše odměny soudního komisaře](#)
- [Flotilová novela: Kdo a kdy musí nově získat licenci k distribuci pojištění?](#)
- [Nová pravidla pro ground handling v EU a jejich dopady na letecký sektor](#)
- [Právní due diligence nemovitostí: na co se v praxi skutečně zaměřit](#)
- [Hmotněprávní opatrovník obchodní korporace: mezi efektivní ochranou a zásahem do korporáční autonomie](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 32.: Konkurenční doložka](#)
- [Skryté ujednání v realitní smlouvě - zbytečná hra na schovávanou](#)
- [Odpovědnost člena voleného orgánu dle § 159 OZ a vymezení škody způsobené právnické osobě](#)
- [Vnosy do společného jmění manželů a jejich valorizace v aktuální judikatuře Nejvyššího soudu a Ústavního soudu](#)